

Interkulturowe QQanie polsko-chińskie

Elżbieta Gajek
Uniwersytet Warszawski
e.gajek@uw.edu.pl

Streszczenie: Praca w tandemach z wykorzystaniem technologii informacyjnych jest znaną i często stosowaną metodą wspomagania uczenia się języków obcych w rzeczywistych sytuacjach komunikacyjnych. Mieści się ona w założeniach dydaktyki konstruktywistycznej. W opisywanym studium przypadku polscy i chińscy studenci prowadzili rozmowy w języku angielskim na tematy wskazane przez prowadzących zajęcia. Przedstawiony przykład pokazuje możliwości wykorzystania e-learningu w skali mikro, jako zadania językowo-interkulturowego, nawet bez potrzeby modyfikowania celów i efektów kształcenia kursu akademickiego, w którym jest realizowane. Przeprowadzona na zakończenie ewaluacja wskazuje, że obie grupy postrzegały zadanie jako ważne doświadczenie językowe, kulturowe i osobiste. Studenci podkreślali znaczenie wymiany „kultura za kulturę” (określenie użyte przez studentów do podsumowania efektów zadania), gdyż poznawali kulturę mało znaną większości z nich. Umiejętność rozmowy i reagowania na często dziwne, z punktu widzenia własnej kultury, informacje pozwalała na kształcenie kompetencji międzykulturowej „w działaniu”.

Słowa kluczowe: e-learning, projekt, tandem, kompetencja międzykulturowa

1. Wprowadzenie

Celem uczenia się języków obcych jest komunikacja z przedstawicielami innych kultur. Język angielski jest jednym z głównym narzędzi komunikacji w wielokulturowym świecie, pełni funkcję *lingua franca*. Jednak liczba użytkowników języków świata wskazuje, że większe jest prawdopodobieństwo porozumiewania się w języku angielskim z jego nierodzimy niż z rodzimym użytkownikiem. O sukcesie komunikacji decyduje znajomość systemu języka (słownictwo, gramatyka, wymowa) i umiejętność komunikowania się, czyli wchodzenia w interakcje, reagowania na przejęzyczenia, nieporozumienia, czy informacje dziwne, a nawet szokujące z punktu widzenia kultury własnej, czyli kompetencja interkulturowa¹ (Aleksandrowicz-Pędich, 2005; Torenc, 2007). Podobnie jak język obcy, może i powinna być ona nauczana w działaniu, czyli w bezpośrednich kontaktach z przedstawicielami różnych kultur. Narzędzia e-learningowe tworzą warunki do podejmowania zadań komunikacyjnych – zdobywania wiedzy o innej kulturze, ćwiczeniu praktycznych umiejętności negocjowania znaczeń oraz budowaniu postawy akceptacji dla innych zwyczajów, wartości i zachowań. Dystans geograficzny i kulturowy pomiędzy Polską i Chinami tworzy szczególnie dobre warunki do kształcenia kompetencji międzykulturowej. Różnice oraz uniwersalia kulturowe są wyraźniej widoczne niż podczas komunikacji pomiędzy przedstawicielami kultur europejskich, które są podobne z powodu wspólnych korzeni judeo-chrześcijańskich. Podobieństwa kultur europejskich przyjmowane są często bezrefleksyjnie. Rozmowy ze studentami chińskimi umożliwiły młodym ludziom samodzielne odkrywanie uniwersalnych ludzkich wartości kulturowych oraz przyciągały egzotyką dalekiej kultury. Podstawy teoretyczne zadania są określone przez założenia dydaktyki konstruktywistycznej (Klus-Stańska, 2010). Realizacja zadania była możliwa wyłącznie (z powodów ekonomicznych i politycznych) dzięki zastosowaniu jednego z powszechnie dostępnych narzędzi

¹ Inną stosowaną równolegle w języku polskim nazwą jest kompetencja międzykulturowa.

komunikacyjnych, który w projekcie stał się narzędziem e-learningu, czyli komunikatora QQ. Zastosowanie metodyki pracy w dwuosobowej grupie (tandemie) z użyciem komunikatora QQ czyniło projekt prostym i przyjaznym dla studentów, jednocześnie zapewniając skuteczność komunikacji.

2. E-learningowy tandem w konstruktywistycznej dydaktyce kształcenia językowego

Początki idei porozumiewania się uczniów języków obcych sięgają XIX wieku – wtedy nazywano ją „metodą wzajemną”. W latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku pojawił się termin *tandem* na określenie pary uczniów języka zwykle tworzonej pomiędzy rodzimymi użytkownikami dwóch języków, którzy uczą się języka partnerów. Technologie informacyjne i komunikacyjne zostały natychmiast wykorzystane do rozmów ustnych lub wymiany listów elektronicznych pomiędzy uczącymi się języków (Warschauer, 1996). Początkowo uczniowie wymieniali asynchronicznie listy elektroniczne ćwicząc komunikację pisaną (Gajek, 2000). Potem w tandemach używano synchronicznie czatów. Obecnie wraz ze wzrostem możliwości i jakości transmisji dźwięku oraz obrazu wybiera się pracę synchroniczną w tandemach do ćwiczenia mówienia w języku obcym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych (O’Dowd, 2006). W opisywanym przykładzie tandem tworzyli studenci, którzy nie byli rodzimymi użytkownikami języka angielskiego. Praca w e-learningowych tandemach z jednej strony zapewnia uczniom autonomię (Lewis i Walker, 2003), z drugiej strony umożliwia wdrożenie zasad dydaktyki konstruktywistycznej do praktyki akademickiej. Według tych zasad *uczniowie dokonują postępu nie przez nabywanie cudzej wiedzy, ale tworząc w zdyscyplinowany sposób metodą poszukiwań własne zasoby, rozwijając coraz bardziej zaawansowane strategie poznania naukowego, umiejętność uzasadniania własnych sądów i krytyczność wobec tego co im proponowane* (Hessen, 1997; Klus-Stańska 2010, s. 312–313). Dydaktyka konstruktywistyczna zakłada, że:

1. *Punktem wyjścia uczenia się jest zawsze aktywność ucznia.*
2. *Kluczowe jest stawianie ucznia w sytuacjach problemowych wywołujących konflikt poznawczy i umożliwiających jego samodzielność koncepcyjną.*
3. *Dla wsparcia uczenia się znacząca jest znajomość przed-wiedzy ucznia.*
4. *Nauczanie polega bardziej na rozpoznawaniu przez nauczyciela, co ma na myśli uczeń, niż na skłanianiu uczniów, by odgadli co ma na myśli nauczyciel.*
5. *Uczenie się nie polega na przyswajaniu cudzych pojęć, ale na społecznym negocjowaniu znaczeń i nadawaniu ich rzeczywistości.*
6. *W pamięci ucznia pozostają bardziej procedury poznawcze dojścia do wyniku niż same wyniki jego aktywności.*
7. *Znaczna część uczenia się zachodzi na poziomie nieświadomym, poza kontrolą nauczyciela i samokontrolą ucznia.*
8. *Błędy uczniowskie są naturalnym elementem uczenia się.*
9. *Planowanie nauczania jest projektowaniem okazji dydaktycznych bez możliwości precyzyjnego określenia częściowych efektów* (Klus-Stańska, 2010, s. 313–314).

Zadanie polegające na rozmowach w tandemach pomiędzy studentami chińskimi i polskimi spełniało powyższe założenia. Wymagana była aktywność rozmówców, postawionych w sytuacji konfliktu poznawczego w kontakcie z egzotyczną kulturą. Zadanie wymagało negocjowania znaczeń i ustalania ich związków z rzeczywistością, czyli często modyfikacji przekonań o rzeczywistości. Przed-wiedza studentów była znana, składały się na nią: bardzo dobra znajomość języka angielskiego, zainteresowanie różnymi kulturami, zróżnicowane doświadczenie w kontaktach międzykulturowych. Podczas rozmów studenci nie przyswajali cudzych, przetworzonych informacji i komentarzy do nich, tylko pozyskiwali je z bezpośrednich źródeł – od

studentów chińskich. Nie musieli więc odgadywać co ma na myśli nauczyciel. Celem było nie tylko uczenie się świadome. Zadanie miało uruchomić nieświadome procesy uczenia się, tak aby w pamięci ucznia zostały procedury poznawcze, np. współpraca międzynarodowa, kompetencja międzykulturowa, stosowanie narzędzi e-learningowych w edukacji językowej, nawet jeśli z upływem czasu wynik aktywności studentów straci aktualność. Bez zbytnej idealizacji jakości techniki cyfrowej na obecnym etapie jej rozwoju, oczekiwano problemów technicznych podczas komunikacji. Rozwiązywanie tych problemów poprzez zmiany narzędzi też było założonym celem kształcenia procedur poznawczych w korzystaniu z narzędzi e-learningowych. Ponadto wiedza o kulturze akademickiej chińskiej uczelni oraz kulturze Chin nie była wcześniej znana nauczycielce – co tworzyło warunki do wprowadzenia innowacji dydaktycznej w kształceniu przyszłych nauczycieli języków.

3. Przebieg zadania

W projekcie wzięło udział 48 polskich studentów Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego oraz 49 studentów Szkoły Angielskiego i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Międzynarodowego Biznesu i Ekonomii (School of English and International Studies, University of International Business and Economics) w Pekinie.

Cel zadania mieścił się w celach i powiązanych z nimi efektach kształcenia kursu *Intermedialne nauczanie języków obcych*. Studenci kształcili jednocześnie:

- kompetencję językową w mowie (i w piśmie),
- kompetencję międzykulturową obejmującą wiedzę, sprawności i postawy wobec kultury innej i własnej,
- kompetencję cyfrową (narzędzia e-learningu),
- postawę innowacyjności przyszłych nauczycieli języków,
- techniki pracy w projekcie językowym.

Zadanie polegało na przeprowadzeniu 10 rozmów (1 godz. tygodniowo) na wskazane, ustalone wcześniej przez prowadzących zajęcia tematy:

1. *Hobby*: czytanie literatury, oglądanie filmów, wspinanie się, chodzenie do barów, zwiedzanie, wycinanie papieru, ogrodnictwo, granie w majiang i inne.
2. *Życie uniwersyteckie*: miejsce i warunki lokalowe, wielkość uczelni, rankingi uniwersyteckie, studiowane kierunki, wybierane kursy, obciążenie studentów pracą, organizacje studenckie, aktywność studentów, zabawy studenckie.
3. *Święta*: główne święta chińskie i polskie, czynności świąteczne, specjalne lub historyczne znaczenie świąt tradycyjnych, np. święto wiosny, święto połowy jesieni, dzień niepodległości, walentynki, dzień Qi Xi Day (chińskie walentynki), dzień Qingming Day (Ching Ming) etc.
4. *Kuchnia*: główne rodzaje kuchni regionalnych w Chinach i w Polsce, popularne przekąski i dania lokalne, ulubione potrawy lokalne, zalety i wady kuchni regionalnych.
5. *Edukacja*: edukacja powszechna – obowiązkowa, koszty edukacji podstawowej i średniej przez 12 lat (koszty obiadów szkolnych, podręczników, mundurków, zajęć dodatkowych), rywalizacja w dostępie do edukacji (egzamin, obciążenie pracą, dodatkowe zajęcia uzupełniające popołudniowe lub sobotnio-niedzielne), edukacja na poziomie wyższym a perspektywy zatrudnienia, związek pomiędzy specjalizacją kierunku studiów a wyborem zatrudnienia, poziom edukacji a sukces w poszukiwaniu pracy.
6. *Podróże*: miejsca historyczne w twoim kraju, miejsca, które chcesz odwiedzić (z jakiego powodu?), ulubiony środek transportu (z jakiego powodu?).
7. *Czas wolny*: oglądanie wystaw sklepowych, odwiedzanie muzeów, granie w taji w parkach, uprawianie fitnessu, chodzenie do kina, śpiewanie w chórze, inne.
8. *Uczenie się języków obcych*: cele uczenia się języka obcego, ważność uczenia się języka

obcego, kursy językowe na uczelni, metody uczenia się języków w klasie, sposoby uczenia się języków poza klasą, doświadczanie sukcesu w uczeniu się języka obcego.

9. *Biznes*: etykieta w biznesie (strój, posiłki, spotkania itp.), podróże służbowe (czy podoba ci się praca wymagająca podróżowania w celach służbowych?), podarunki biznesowe, korupcja, sukces w biznesie (jakie czynniki mogą wpłynąć na sukces w komunikacji z Chińczykami, Polakami), inne tematy.
10. *Zatrudnienie*: twoja wymarzona praca (jaka i dlaczego jest wymarzona?), edukacja a zawód (jak twoje kształcenie buduje podstawy twojej idealnej pracy?), bieżąca sytuacja na rynku pracy w twoim kraju, gotowość do zmiany (co zrobisz, jeśli nie uda ci się zdobyć wymarzonej pracy, czy będziesz polegać na pomocy społecznej, dlaczego tak lub nie?).

Powyższe tematy mieszczą się w zwyczajowych treściach omawianych podczas kursów językowych. Studenci polscy otrzymali polecenie niepodejmowania tematów kontrowersyjnych, pojawiających się czasami w żądnych sensacji mediach. Mieli koncentrować się na podobieństwach życia studenckiego, uniwersalnych ludzkich wartościach, a nie na podkreślaniu różnic.

3.1. Narzędzia e-learningu

Podstawowym narzędziem komunikacji był komunikator QQ International firmy Tencent z angielskim interfejsem, który obsługuje ponad 700 mln chińskich kont (wg informacji na stronie <http://www.imqq.com>, dostęp 10.12.2012). Jest bezpłatny, prosty i przyjazny w użyciu, lecz nie jest dostępna angielska wersja tego komunikatora dla systemu Linux. Zapewnia komunikację audio, wideo i tekstową. Ponadto ma wbudowany słownik angielsko-chiński i chińsko-angielski.

3.2. Badanie i ewaluacja

Studenci mieli obowiązek pisać cotygodniowe raporty na forum kursu – 5–10 zdań dotyczących tego, czego się nauczyli, co było istotne, nowe. Nie miały to być streszczenia rozmów (tematy były określone), tylko wybrane informacje, które uznali za ważne.

Ponadto polscy studenci wypełnili dwie ankiety ewaluacyjne – jedną po polsku, drugą po angielsku. Studenci chińscy prowadzili rodzaj pamiętnika zawierającego refleksje na temat rozmów i ewaluację osobistą projektu.

4. Ewaluacja studentów

4.1. Czas rozmów

Zgodnie z zaleceniami 40% studentów polskich rozmawiało z partnerami ok. 10 godzin, 15,5% przedłużyło rozmowy od 11 do 15 godzin, 26,5% spędziło na rozmowach od 16 do 20 godzin, 9% rozmawiało więcej, tj. powyżej 21 godzin i 6% mniej, tj. poniżej 10 godzin. 3% nie określiło czasu rozmów.

4.2. Narzędzia kontaktu

Studenci wskazywali następujące narzędzia komunikacji (można było wskazać kilka). 50% korzystało z narzędzi audio, 31% z narzędzi wideo, 20% z czatu, 18% wskazało pocztę elektroniczną, a 25% inne narzędzia. 72% studentów nie korzystało wcale z innych narzędzi, a 40% nie korzystało z poczty elektronicznej. Studenci wybierali pocztę lub inne narzędzia tylko w sytuacji, kiedy pojawiały się problemy techniczne – jakość transmisji dźwięku lub obrazu była zbyt niska, aby przeprowadzić rozmowę.

4.3. Studenci polscy

W ankiecie ewaluacyjnej studenci podkreślali następujące efekty tego zadania:

- Studenci podkreślali znaczenie zadania dla przełamania lub weryfikowania stereotypów,

gdz wielu z nich pierwszy raz rozmawiało z ChińcZykami:

- *Jest to doskonała okazja moZe nie do zdobywania usystematyzowanych informacji, ale na pewno do zweryfikowania pewnych popularnych twierdzeń czy stereotypów na temat danej kultury (S3²).*
- *Wyobrazenie o ChińcZykach, jakie się we mnie ukształtowało po tej rozmowie, całkowicie odbiega od powszechnie panujących stereotypów (S13).*
- *Podobała mi się „egzotyka” całego przedsięwzięcia oraz odległy i dość kontrowersyjny kraj, z którym (ani z jego mieszkańcami) nie miałam wcześniej żadnego kontaktu (S19).*
- *Chiny nie są już dla mnie tylko krajem, w którym produkuje się masowo produkty, które trafiają na półki w naszych sklepach. Jest to kraj, w którym żyją ludzie, którzy mają takie same pragnienia jak my, przy czym inne są warunki, w których mogą oni je realizować (S22).*
- *Rozmowy zupełnie zmieniły moje wyobrazenie o Chinach i o kulturze chińskiej (S40).*
- *Patrzę teraz na Chiny zupełnie inaczej i rozważam wyjazd tam w celu odbycia 2-miesięcznej praktyki (S42).*
- *Zainteresowali się kulturą chińską przedstawioną „od kuchni”, a nie z folderów turystycznych i książek:*
 - *Była to szansa na zetknięcie się niemal bezpośrednio z obcą, tak odrębną od naszej kulturą (S7).*
 - *Było to o wiele ciekawsze niż czytanie o takich sprawach w gazetach, internecie czy w innych artykułach (S5).*
 - *Żadna książka nie odda w tak ciekawy i żywy sposób informacji o kraju i jego kulturze, jak druga osoba (S15).*
 - *Najważniejszą korzyścią płynącą z uczestnictwa w projekcie jest dla mnie zdobycie zupełnie nowych informacji o chińskiej kulturze i tradycjach, ponieważ przyznaję, że wcześniej wiedziałam o tym bardzo niewiele (S35).*
 - *Nie ma lepszego sposobu na poznanie innej kultury niż rzeczywiste rozmowy. Dużo więcej informacji jesteśmy w stanie zapamiętać, bo są one przekazywane na żywo i ponadto między nadawcą a odbiorcą jest „mniejszy dystans”, nie czytamy jedynie na sucho informacji w książce, artykule itd., które mogą się wydawać bezosobowe (S41).*
- *Dostrzegli znaczenie tego doświadczenia dla ich przyszłej pracy nauczycielskiej w międzynarodowych zespołach:*
 - *Jeśli w przyszłości zostanę nauczycielką, z pewnością będę miała mniej obaw przed nawiązaniem podobnej współpracy międzynarodowej w ramach zajęć w szkole (S6).*
 - *Jest to na pewno dobre przygotowanie dla niektórych z nas, jako przyszłych nauczycieli w środowiskach międzynarodowych, a jednocześnie bardzo dobra ilustracja tematyki kursu (S3).*
 - *Bardzo dobry pomysł na tego typu zajęcia, bardzo praktyczne doświadczenie, które może przydać nam się w późniejszej karierze nauczyciela próbującego zainteresować swoich uczniów różnicami międzykulturowymi (S20).*
 - *Dla przyszłych nauczycieli było ono cennym doświadczeniem z osobami z innego kręgu językowego i kulturowego, które na pewno zaprocentuje w przyszłości (S39).*
- *Zadanie miało walory osobistego doświadczenia:*
 - *Dzięki projektowi zdałam sobie sprawę, że mimo różnic kulturowych możliwa jest bardzo udana komunikacja z człowiekiem z drugiego końca świata (S6).*
 - *Można było poszerzyć horyzonty o kulturę chińską widzianą oczami ChińcZyka, podzielić się swoją kulturą z tą drugą osobą (S21).*
 - *Uznaję zadanie za niesamowicie przydatne dla mnie osobiście, ponieważ dużo wcześniej*

² S3 oznacza wypowiedź studenta zaszyfrowanego jako student nr 3.

- byłam zafascynowana kulturą, architekturą i kuchnią chińską, ale nie miałam tak wiarygodnego i bezpośredniego „przewodnika”, jakim się stała Z. (S23).
- Zadanie było bardzo ciekawe i z pewnością wiedza dzięki niemu zdobyta jest cenna, kto wie, kiedy znowu nadarzy mi się okazja do intensywnej rozmowy z kimś z drugiego końca świata, kto znajduje się w życiowej sytuacji bardzo podobnej do mojej (S30).
 - Zadanie skłaniało do refleksji nad własnymi kompetencjami interkulturowymi:
 - Ćwiczenia tego typu uczą nas także większego „interkulturowego wyczucia” i odpowiedzialności (S42).
 - W zadaniu podobał mi się element egzotyczności, czyli to, że byli to studenci z Chin, a nie z Europy. Dzięki temu można było się przekonać jak znaczące są różnice między naszymi kulturami. Z drugiej strony, zaskakujące było odkrywanie podobieństw, których również nie brakowało (S43).
 - Było to wzbogacające pod względem kontaktów międzykulturowych (S38).
 - Faktycznie można było przekonać się „na własnej skórze” o różnicach kulturowych między Europą a Azją. Nie mam tu na myśli tylko różnych zwyczajów i tradycji, ale też samą mentalność, sposób patrzenia na różne rzeczy, podejście, kulturę rozmowy itd. (S37).
 - Doceniali organizację zadania – wskazane tematy rozmów:
 - Bardzo przydatne były również przykładowe tematy rozmów, dzięki nim zawsze był jakiś główny temat do rozmowy, którego jednak nie trzeba było się tak ściśle trzymać. Dzięki temu uniknąć można było i sztuczności w rozmowie, i braku tematu do rozmowy (S10.)
 - Bardzo pomocne, szczególnie na początku, były tematy, które zostały przez Panią zaproponowane, ale jednocześnie nie czułam się nimi ograniczona i w późniejszych rozmowach sama miałam wiele pytań na różne inne tematy (S36).
 - Wskazywali na walory językowe:
 - Miła możliwość używania języka angielskiego i przełamywania bariery w mówieniu po angielsku (S21).
 - Po pierwsze, każde z nas mogło czerpać korzyści z rozmów pod względem językowym. X był zachwycony, że ma w końcu możliwość komunikować się w języku angielskim. Na zajęciach z tego języka, jakie ma na uczelni, to zwykle wykładowcy mówią, a studenci jedynie słuchają, nie włączając się do rozmowy (S28).
 - Mogłam nieco odświeżyć swój angielski, używać go „na żywo” (S32).
 - Rozwinęłam swoje słownictwo z dziedziny prawa i handlu (S33).
 - Bardzo przydatna była również możliwość odbywania regularnych konwersacji w języku angielskim, co ma wpływ na rozwój umiejętności językowych (S34).
 - Istotna też była sama możliwość rozmawiania po angielsku poza zajęciami na studiach. Moim zdaniem był to dobry trening umiejętności językowych (S35).
 - Miałam duże opory, żeby podjąć decyzję o współpracy chińskiej, bo mówienie jest zdecydowanie moją najsłabszą stroną w języku angielskim, ale jednocześnie czułam, że podjęcie się tego może mieć bardzo pozytywny wpływ na łamanie mojej bariery językowej. Na początku trochę się stresowałam, ale moja partnerka była niesamowicie miła i wyrozumiała (S36).
 - Niewątpliwym pozytywem całego zadania była możliwość powtórzenia słownictwa dotyczącego codziennych spraw, gdyż sporo rozmawialiśmy na takie życiowe tematy i po prostu dzieliłyśmy się tym, co u nas słychać, co się wydarzyło w ciągu tygodnia. Myślę, że to są właśnie takie życiowe umiejętności, które potrzebowałam (i nadal potrzebuję) doskonalić (S36).
 - Dla studentów uczących się chińskiego dodatkową zaletą była komunikacja w tym języku, dla pozostałych kontakt z największym językiem świata:
 - Od roku uczę się języka chińskiego, więc mogłam czasem sprawdzić swoje umiejętności (choć najczęściej rozmawialiśmy po angielsku). Y uczyła mnie nowych słówek, opanowałam też pisanie na komputerze po chińsku (czasami rozmawialiśmy na czacie) (S16).
-

- *Nauczyłam się kilku zwrotów w języku chińskim (S33).*
- *Odkrywali zalety narzędzi e-learningowych:*
 - *Nigdy wcześniej podczas mojej edukacji nie miałam okazji do uczenia się przy użyciu intermedialnych środków przekazu. Jest to z pewnością bardzo ciekawa forma nauczania i sądzę, że takie projekty powinny być częściej wykorzystywane w polskich szkołach na różnych etapach edukacji (S34).*

5. Problemy w komunikacji

Część trudności była przewidywalna, np. problemy techniczne i te wynikające z dzielącej studentów odległości, czyli różnica czasu. Problemy wskazywane przez studentów polskich dotyczyły:

- *Aspektów technicznych:*
 - *Problemem były często kwestie techniczne: słaba jakość obrazu/dźwięku, które utrudniały komunikację i działały odrobinę zniechęcająco (S2).*
 - *Jedyne, co było kłopotliwe, to występujące niekiedy kłopoty techniczne (moja rozmówczyni korzystała z sieci w akademiku, która bywała przeciążona) (S6).*
 - *Problemy z połączeniem internetowym mogą skutecznie zakłócić komunikację podczas tandemów prowadzonych w internecie. Na szczęście zdarzyło się to tylko ten jeden raz (S20).*
 - *Wadą było wolne połączenie LAN w moim akademiku, które czasem uniemożliwiało rozmowy głosowe i zmuszało do używania czatu (S27).*
 - *Niedogodnością, wynikającą z mojej winy, była niemożliwość prowadzenia audio-czatu – mam bezprzewodowy internet, który okazał się niestety zbyt wolny i nasze rozmowy były ciągle przerywane. Musiałyśmy więc do siebie pisać (S35).*
 - *Przy rozmowach audio przeszkadzały zakłócenia i opóźnienie odbioru dźwięku (S40).*
- *Problemy wynikające z różnic stref czasowych:*
 - *Różnica czasu była niekiedy problemem (S4).*
 - *Największym minusem tego zadania była różnica czasowa (S5).*
 - *Na początku parę razy nie odbyło się nasze spotkanie w wyznaczonym terminie, gdyż jednej ze stron pomieszały się godziny (S22).*
 - *Trudne też było zgranie czasowe – różnica czasu sprawiała, że nie mogliśmy rozmawiać ze sobą tak często, jak byśmy chcieli, ale i tak rozmawiałyśmy co najmniej dwa razy dłużej, niż było przewidziane (S23).*
- *Dyscypliny dotyczącej terminów rozmów :*
 - *Wadą też było to, że czasem nagle okazywało się, że Chinka nie może tego dnia rozmawiać i odkładałyśmy rozmowę na inny dzień (S11).*
 - *Nie podobało mi się, że moja partnerka przestała odpisywać i zniknęła (S14).*
- *Tematyki:*
 - *Niektóre tematy się powtarzają (np. hobbies – leisure activities, a wiele tematów było też związanych z edukacją i szansą znalezienia pracy (S4).*
 - *Przeszkodą była „sztuczność” sytuacji – byliśmy zobligowani do regularnych rozmów na określone tematy (S34).*
- *Języka:*
 - *Akcent mojego językowego partnera był dla mnie miejscami trudny do zrozumienia, ale nazywałabym ten aspekt raczej wyzwaniem niż wadą (S21).*
 - *Z początku ciężko było mi również zrozumieć G. – pisząc z nią nie miałam żadnych problemów w tej kwestii, ale rozmawiając przez mikrofon czasem prosiłam ją, żeby powtórzyła, co miała na myśli. Sama również musiałam mówić raczej wolno i wyraźnie i unikać potocznych sformułowań czy zwrotów. Jednakże po pewnym czasie „przyzwyczaiłam” się do akcentu mojej koleżanki i rozmowy przebiegały raczej bezproblemowo (S33).*

- *Słaba znajomość języka angielskiego u mojego partnera chińskiego. Czasami naprawdę trudno mi było go zrozumieć, a trudniejsze słowa musiałam przedstawiać mu bardziej opisowo. Chociaż to też może mieć pewną wartość edukacyjną (S37).*
- *Rozmowa z osobami o słabszym poziomie języka nie mobilizowała do używania wyszukanego języka i niebanalnego słownictwa (S45)³.*
- **Zaangażowania:**
 - *Czułam, że to ja byłam bardziej zainteresowana krajem mojej rozmówczynie, niż ona moim. Nasze rozmowy były nieco jednostronne, tzn. to ja częściej wypytywałam (S32).*
 - *Dużym problemem było także zapanowanie nad czasem, nasze rozmowy za każdym razem się przeciągały, trwały nawet po kilka godzin. Niezręcznie było mi je przerywać, bo wydawało mi się, że mogłoby to urazić moją interlokutorkę (S39).*
- **Czynników interpersonalnych:**
 - *Fakt, że nie znałam osoby, z którą rozmawiałam był na początku przeszkodą, gdyż obydwie strony czuły się „onieśmielone” sytuacją (S34).*

6. Plany na przyszłość

Studenci zapytani w ankiecie ewaluacyjnej o chęć uczestnictwa w podobnych zadaniach polegających na bezpośredniej komunikacji odpowiadali, że chętnie uczestniczyliby w nich, wspominali jednak o lepszych warunkach technicznych – bo zadanie było interesujące, sprawiające przyjemność i pożyteczne pod wieloma względami. Jedna osoba wolałaby partnerów z kraju bliżej położonego – aby różnica czasowa nie była tak duża, a dla innej było to zbyt duże obciążenie czasowe.

Kilka tandemów obiecywało utrzymywanie kontaktu, gdyż pojawiło się uczucie niedosytu – tyle jeszcze tematów do omówienia, pytań do zadania i szczegółów do wyjaśnienia.

7. Ewaluacja nauczycielska

Ewaluacja nauczycielska miała charakter jakościowy i opierała się na danych pochodzących z obserwacji pracy studentów, dyskusji prowadzonych podczas zajęć, analizy tekstów raportów studentów oraz porównania założeń i wyników pochodzących z danych.

7.1. Efekty kształcenia w zadaniu

Efekty kształcenia osiągnięte w zadaniu ściśle odpowiadają celom jego podjęcia. Po wykonaniu zadania w kursie można je określić w następujących obszarach:

- *Językowym* – studenci pierwszego roku studiów magisterskich na studiach o specjalnościach językoznawczych: tłumaczeniowej i nauczycielskiej znakomicie posługują się językiem angielskim. Wartość językowa projektu polegała więc na komunikacji z nierodzimiymi użytkownikami języka. Studenci dostrzegali różnice pomiędzy komunikacją w klasie a komunikacją autentyczną. W rozmowach czasami pojawiała się potrzeba adaptacji do akcentu rozmówcy. Kształcili kompetencję różnojęzyczną poznając tony w języku chińskim lub poznając w praktyce inny system językowy, np. powtarzając chińskie zdania ku uciesze interlokutora, albo słuchając polskich zdań powtarzanych przez Chińczyków.
- *Kulturowym* – lektura ponad 200 stron raportów z rozmów pisanych przez studentów zawiera informacje o życiu studentów chińskich – ich planach, marzeniach, niepokojach, stylu życia. Jest to opis bardzo subiektywny. Czasami informacje podawane przez jedną osobę były sprzeczne z informacjami podawanymi przez inną. Studenci uczyli się więc, jak reagować w takich sytuacjach, stosować zasady grzeczności i krytycznie myśleć o wszelkich informacjach usłyszanych od innych osób. Ważne jest, że nie dostawali gotowych opisów kultury

³ Ten sam zarzut pojawiał się w rozmowach studentów Instytutu Lingwistyki Stosowanej z rodowitymi Amerykanami podczas projektu prowadzonego w 2008 r. (Gajek, 2010).

chińskiej, ale samodzielnie ją odkrywali w rozmowach z partnerami. Mieli znaczący wpływ na treści rozmowy i tematy, które omawiali zależnie od doświadczeń i zainteresowań własnych i rozmówcy – we wskazanych ramach. Rezultatem rozmów był opis życia społeczności akademickiej w chińskim uniwersytecie przypominający wirtualną wizytę w uczelni, po której przewodnikami są jej studenci. Nie można traktować w ten sposób uzyskanej wiedzy o kulturze Chin jako całościowej i przeglądowej. Nie można też budować szerszych uogólnień na temat życia Chińczyków. Jest to pogłębiony i bezpośredni wgląd w życie studentów jednej uczelni, dlatego jest on interesujący dla ich rówieśników z odległego kraju. Kompetencje studenta: badacza etnografa były kształcone w działaniu.

- *Zawodowym nauczyciela* – doświadczenie w uczestnictwie w projekcie międzynarodowym na małą skalę miało zachęcać do podejmowania podobnych projektów w przyszłej pracy nauczyciela języków obcych. Jednym z efektów jest kształtowanie postawy innowacyjnej nauczyciela, której długofalowe rezultaty można będzie ocenić w przyszłości. Zadanie było prowadzone w taki sposób, aby studenci rozumieli margines niepewności występujący w realizacji wcześniejszych ustaleń pomiędzy prowadzącymi oraz mogli śledzić bieżące negocjacje dotyczące doprecyzowywania tych ustaleń.
- *Zawodowym tłumacza* – umiejętność wyjaśniania i tłumaczenia zjawisk własnej kultury, pogłębione rozumienie uniwersalnych wartości ludzkich – niezależnych od kultury oraz doświadczenie w komunikacji międzykulturowej z użyciem angielskiego filtru językowo-kulturowego jest częścią kompetencji tłumacza.
- *Technicznym* – studenci poznali nowy komunikator internetowy. Analizowali pojawiające się problemy techniczne i rozwiązywali je, zdobywając doświadczenie w korzystaniu z narzędzi e-learningowych.
- *Osobistym* – możliwość kształtowania postawy otwartości kulturowej w bezpośredniej komunikacji z rówieśnikami, którzy wyglądają inaczej, żyją w odległym geograficznie kraju, ale mają podobne obowiązki, zainteresowania, plany i marzenia jest istotna dla młodych ludzi. Z powodu młodego wieku i mimo bardzo dobrej znajomości języka angielskiego oraz innych języków, nie wszyscy mieli bogate doświadczenie w porozumiewaniu się z cudzoziemcami. Na bariery komunikacyjne i niepokój, które pojawiały się na początku zadania, wpływały raczej czynniki psychospołeczne niż językowe. Znaczącym efektem było pokonanie barier psychospołecznych.

Studenci zaangażowani w rozmowy, skoncentrowani na kulturze Chin i Polski oraz na języku realizowali nieświadomie punkt po punkcie założenia dydaktyki inspirowanej konstruktywizmem wskazane wcześniej w tym artykule. O tym, czy w ich pamięci pozostaną procedury poznawcze, będą mogli przekonać się w późniejszych latach.

Istotne jest, że narzędzie e-learningowe stawało się widoczne, gdy sprawiało problemy techniczne. Jeśli technika działała bez zarzutu, rozmówcy byli w pełni skoncentrowani na przekazywanych treściach, języku i wzajemnych interakcjach. Jest to ilustracja etapu normalizacji w stosowaniu technologii informacyjnych i komunikacyjnych w edukacji (Bax, 2003).

Realizacja projektu pozwoliła autorce na realizację zasady: „Stosuj, czego nauczysz” (ang. *Teach what you preach*), czyli uwiarygodnienia przekazywanych treści i metod. Jeśli celem nauczania języków jest komunikacja, to obowiązkiem nauczyciela jest zapewnić uczniom warunki do jej prowadzenia już w trakcie nauki. Stworzone więc zostało środowisko uczenia się integrujące wiedzę i sprawności: językowe, kulturowe, międzykulturowe i cyfrowe.

8. Podsumowanie i wnioski

Zastosowanie powszechnie dostępnego komunikatora QQ jako środka komunikacji synchronicznej na odległość, czyli narzędzia e-learningu, w jednym zadaniu podczas kursu akademickiego wskazuje na różnorodne możliwości stosowania techniki w zależności od potrzeb i celów

kursu. Pozwoliło uczestnikom na dopasowanie standardowych treści kursów językowych do własnych zainteresowań. Typowe tematy używane w nauczaniu języków podczas pracy w klasie nabierały osobistego znaczenia. Rozmówcy samodzielnie odnajdowali podobieństwa i różnice kulturowe widziane oczami rówieśników znajdujących się w podobnej sytuacji życiowej. Studenci poznali niewielki obszar świata, w którym żyje grupa ich rówieśników. Uzyskana wiedza nie daje żadnych podstaw do generalizacji stwierdzeń o Chinach. Pozwala jednak na formułowanie opinii płynących z doświadczenia bezpośredniego kontaktu z konkretną grupą ludzi żyjących w konkretnym, choć odległym, miejscu na Ziemi. Studenci negocjowali znaczenia w kontaktach z innymi i deklarowali zmianę poglądów na rzeczywistość. W praktyce ćwiczyli kompetencję międzykulturową. Uczyli się uprzejmego reagowania na informacje dziwne lub szokujące z punktu widzenia kultury własnej, które uzyskiwali od partnerów. Dzielenie się informacjami uzyskanymi od chińskich partnerów z kolegami z koleżankami z polskiej grupy pozwalało na identyfikację subiektywizmu przekazu i wspomagało krytyczne myślenie o zdobytej wiedzy.

Opisane studium pokazuje zadanie wykonane w środowisku uczenia się przez doświadczenie: języka, kompetencji zawodowych, międzykulturowych i technicznych. Widać, że wykorzystanie narzędzi e-learningu nawet w skali mikro – do jednego zadania w kursie akademickim – przynosi zaplanowane efekty. Dodatkowo takie działanie akademickie ma wartość dodaną w postaci praktyki ważnej dla humanisty, językoznawcy i przyszłego nauczyciela języków.

Z powyższego opisu wynika, że podczas kształcenia na poziomie akademickim studenci powinni mieć zapewnione, poprzez zastosowanie narzędzi e-learningowych, warunki kontaktów międzynarodowych z rówieśnikami – z powodów zawodowych, językowych i osobistych – nie tylko na studiach językoznawczych, ale na każdym kierunku.

9. Bibliografia

1. Aleksandrowicz-Pędich, L. (2005). *Międzykulturowość na lekcjach języków obcych*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
2. Bax, S. (2003). CALL – past, present and future. *System*, 31(1), 13–28.
3. Gajek, E. (2000, January). E-mail for English. *Network*, 3(1), 9–12.
4. Gajek, E. (2010). Jawne i ukryte cele współpracy międzynarodowej w programie studiów humanistycznych. W: L. Banachowski (Red.), *Postępy e-edukacji* (s. 113–120). Warszawa: Wydawnictwo Polsko-Japońskiej Szkoły Technik Komputerowych.
5. Hessen, S. (1997). *Podstawy pedagogiki*. W: S. Hessen. *Dzieła wybrane* (T. 1). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
6. Klus-Stańska, D. (2010). *Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zadań*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
7. Lewis, T. i Walker, L. (Red.). (2003). *Autonomous language learning in tandem*. Sheffield: Academy Electronic Publications.
8. Lewowicki, T. (2002). W poszukiwaniu modelu edukacji międzykulturowej. *Pedagogika Pracy*, 40, 31–45.
9. O’Dowd, R. (2006). *Telecollaboration and the development of intercultural communicative competence*. München: Langenscheidt-Longman.
10. Torenc, M. (2007). *Nauczanie międzykulturowe: implikacje glottodydaktyczne*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe.
11. Warschauer, M. (Red.). (1996). *Virtual connections: online activities and projects for networking language learners*. Honolulu, HI: University of Hawaii Second Language Teaching and Curriculum Center.

Intercultral Polish-Chinese QQing

Summary

Keywords: e-learning, project, tandem, intercultural competence

Working in tandem with the use of information and communication technologies is well-known and frequently used as a method of supporting learning of foreign languages in authentic communication. It is based on a constructivist approach to teaching. In the reported case study Polish and Chinese students discussed in English pre-prepared topics. The work shows the potential of e-learning at the micro level, as the language and intercultural task is implemented into an academic course without modification of the objectives and learning outcomes of the course. Evaluation carried out at the end of the project indicates that both groups perceived the task as a significant linguistic, cultural and personal experience. They stressed the importance of sharing “culture for culture” as the partner culture was new for most of them. The ability to talk and respond to information which was often strange, from the point of view of their own culture, allowed for learning intercultural competence ‘in action’.